

Ako skrotiť nepokojnú
mysel vo svete
neustáleho prebytku

NENÁSYTNÝ
MOZOG

M I C H A E L
E A S T E R

TATRAN

NENÁSYTNÝ MOZOG

NENÁSYTNÝ MOZOG

Ako skrotiť nepokojnú myseľ
vo svete neustáleho prebytku

M I C H A E L
E A S T E R

TATRAN

Z anglického originálu Michael Easter: SCARCITY BRAIN: Fix Your Craving
Mindset and Rewire Your Habits to Thrive with Enough,
ktorý vyšiel vo vydavateľstve Rodale Books, an imprint of Random House,
a division of Penguin Random House LLC, New York 2023,
preložil Martin Djovčoš.

Vyšlo vo Vydavateľstve TATRAN, Bratislava 2024 ako 5496. publikácia.

Vydanie I.

Prebal a väzbu podľa pôvodného návrhu spracoval Peter Zentko.

Zodpovedná redaktorka Zuzana Šulajová

Jazykové redaktorky Beáta Beláková, Zlata Sršňová

Technický redaktor Peter Zentko

Sadzba AldoDesign

Vytlačil FINIDR, s.r.o., Český Těšín.

www.slovtatran.sk

:: knihy pre **hodnotnejší** život

All rights reserved.

Copyright © 2023 by Michael Easter

Translation © Martin Djovčoš 2024

Slovak edition © Vydavateľstvo TATRAN 2024

ISBN 978-80-222-1621-0

Venované, samozrejme, Leah.

OBSAH

ÚVOD	Nenásytný mozog	11
1. KAPITOLA	Slučka nedostatku	17
2. KAPITOLA	Ako sa chytíme do slučky nedostatku	36
3. KAPITOLA	Kde prebýva slučka nedostatku	43
4. KAPITOLA	Prečo túžime mať viac	53
5. KAPITOLA	Únik	63
6. KAPITOLA	Istota	92
7. KAPITOLA	Vplyv	110
8. KAPITOLA	Jedlo	124
9. KAPITOLA	Čačky	157
10. KAPITOLA	Informácie	184
11. KAPITOLA	Šťastie	214
EPILÓG	Čo sme sa dozvedeli	247
	Podakovanie	255
	Register	257

ÚVOD

Nenasýtný mozog

Qutaiba Erbeed, moja spojka v Iraku, tára jedno cez druhé, len taký fukot. Práve takto sa mu však podarilo dostať nás do stráženého policajného komplexu na okraji Bagdadu.

Sedeli sme na tvrdej drevenej lavici v provizórnej čakárni. Stenu za nami pokrývali fotografie teroristov a drogových bosov. Na každej fotke bol zachytený jeden muž v putách a mal pred sebou rozprestreté skonfiškované zbrane a chemikálie – vrecia s tabletkami, tehly s práškom, AK-47, provizórne bomby, granátometry. Nápisy v arabčine uvádzali meno osoby, miesto zadržania a úlovok.

V rohu visela televízia s uzavretým okruhom, ktorá vysielala priamy prenos z cieľ predbežného zadržania. V jednej prísne stráženej cele sa tlačilo osem najhľadanejších a najnebezpečnejších chlapov v regióne.

Čakali sme na rozhovor s Mohamedom Abdullahom, šéfom bagdadského protidrogového úradu. Erbeed ma vylákal do Iraku s príslubom podrobného „harmonogramu“. Tvrdil, že dohodol kadejaké dôležité stretnutia, v rámci ktorých sme sa okrem iného mali s Abdullahovým zásahovým tímom zúčastniť na protidrogových a protiteroristických výjazdoch.

Lenže v Iraku som trčal už štyri dni – a kde nič, tu nič. Keď sme sem prišli, hneď som mu zaplatil a až vtedy sa mi Erbeed priznal: „Bol to len taký... ehm... návrh programu. Áno, bol to iba návrh.“

Teraz to však konečne vyzeralo, že sa mu podarilo popredných bag-

dadských predstaviteľov presvedčiť, aby nám povolili výjazd. „Vraj je to v poriadku, ale musíme si obliecť nepriestrelné vesty,“ riekol spokojne Erbeed. „Čakáme na konečné rozhodnutie.“

Ako sme tam tvrdili, z kancelárií sa ako kojoti vynárali irackí detektívi z protidrogového oddelenia – na sebe mali nevýrazné oblečenie, husté fúzy a pištole na opaskoch. Všetci sa snažili vyčuchať, prečo tento vyzíabnutý Američan sedí v ich čakárni. Krúžili okolo mňa, ale nepre-riekli ani slovka. Bavili sa medzi sebou, fajčili jednu od druhej a úkosom na mňa zazerali.

Nakoniec jeden podišiel k nám. Spustil: „Chcete ísť s nami?“ opýtal sa. „Kto vám povedal, že sa to dá? Nie. V žiadnom prípade. Príliš nebezpečné.“

„Ako nebezpečné?“ položil som mu protiotázku.

„Minulý týždeň ma trikrát postrelili,“ skonštatoval policajt.

Erbeed a ja sme sa tvárili, akoby sa nechumelilo.

„Díleri sú čoraz násilnejší,“ pokračoval dôstojník. „Mnohí prevážajú a predávajú drogy v takých množstvách, že im hrozí trest smrti. Za každú cenu sa preto snažia zo šlamastiky prestrieľať.“

Pozreli sme sa na seba s Erbeedom a dali hlavy dokopy. Nakoniec sme mu oznámili, že riziko prijímame a budeme si dávať pozor.

Policajt sa mi zaďíval priamo do očí a popritom ukázal na tri miesta na hrudi. „Bez nepriestrelnej vesty by som bol minulý týždeň mŕtvy.“ Vzápätí pokrčil plecami. „Ale dobre, opýtam sa.“

Po špičkách prešiel do Abdullahovej kancelárie, zľahka zaklopal na dvere a pri vstupe sklonil hlavu.

Bagdad sa vo všeobecnosti považuje za skvelé miesto pre novinárov na voľnej nohe, najmä ak sa chcú nechať uniesť a predať islamskému štátu, nech je dôvod ich pobytu akýkoľvek. Mňa zaujímali drogy.

Skúmal som dramatický nárast novej pouličnej drogy podobnej metamfetamínu s názvom Captagon. V Spojených štátoch je sotva známa, ale na Blízkom východe spôsobuje spúšť a šíri sa priam nezastaviteľne. Môj pobyt v Iraku si však vyžaduje isté vysvetlenie.

Rýchla odpoveď znie: Je pandémie a neuvažoval som racionálne.

Mám však aj zložitejšie vysvetlenie.

Ako vedeckého novinára a vysokoškolského profesora ma zaujíma podstata ľudského správania. Väčšina výskumníkov sa zameriava na rozvoj nových dobrých návykov. Ja však chcem zistiť, ako riešiť tie

škodlivé, ktoré nám najviac ubližujú. Vec sa má totiž takto: je jedno koľko dobrých návykov si osvojíme, lebo ak sa nezbavíme zlých, ďalej sa nepohneme.

Postupne som si začal všímať konkrétne vzorce deštruktívneho správania. Ich kľúčovou vlastnosťou je, že ich opakujeme v rýchlom slede za sebou a v konečnom dôsledku nám škodia. Z krátkodobého hľadiska síce prinášajú pôžitok, ale z dlhodobého sa nám vypomstia.

Nikto proti tomu nie je imúnny. A dokonca aj keď si uvedomujeme, že sa správame kontraproduktívne, nedokážeme prestať.

Každý vie, že všetko treba robiť s mierou. Prečo sa však nevieme krotiť? Prečo jeme, aj keď sme plní? Prečo nakupujeme, aj keď už máme nadbytok? Prečo pijeme, keď sme už opití? Prečo si neprestajne prezeráme sociálne siete, hoci máme z toho hlavu v smútku? Prečo pozeráme ďalšie epizódy, aj keď si uvedomujeme, že nám preto preteká život pomedzi prsty? Prečo sa cyklíme? Opakujeme stále to isté, a vždy to ľutujeme.

Zistil som, že takéto kompulzívne konanie je zvyčajne reakciou na pocit „nedostatku“, pocit hladu. Stačí malý „spúšťač nedostatku“ a sme zase v tom.

Spúšťač nedostatku je informácia vyvolávajúca pocit, ktorý vedci nazývajú nastavenie na hlad. Vedie nás k presvedčeniu, že nemáme dosť. Potom sa inštinktívne zameriavame na dosiahnutie alebo vykonanie tej jedinej veci, o ktorej si myslíme, že vyrieši náš problém a dá nám pocit úplnosti.

Spúšťače nedostatku sú ako vzduch: všade okolo nás a v nás. Vedia nás zasiahnuť prostredníctvom reklamy, sociálnych médií, správ, rozhovorov so spolupracovníkmi, prechádzok po okolí a podobne. Môžu byť priame a všeobecné, ako napríklad ochabujúca ekonomika alebo globálna pandémia. Alebo prichádzajú nenápadne a podprahovo, napríklad keď si sused kúpi nové nablýskané auto.

Naša reakcia na nedostatok nie je nič nové. Je to prastarý systém správania, ktorý sa prirodzene vyvinul v ľudskej mysli, aby pomohol našim predkom prežiť.

Vedci už v roku 1795 podrobne opísali naše zmýšľanie o nedostatku a reakcie na spúšťače. V súčasnosti je táto téma predmetom intenzívneho psychologického, antropologického, neurologického, sociologického, ekonomického a biologického výskumu.

Dnes je všeobecne známe, že väčšinu dejín ľudstva nás pri živote udržiavalo nasledovanie spúšťačov nedostatku a večná túžba po uspokojení akýchkoľvek potrieb. Vyvinuli sme sa v drsných podmienkach, ktoré mali spoločné jedno: charakterizoval ich konštantný nedostatok.

Veci dôležité pre naše prežitie, ako sú jedlo, informácie, vplyv, majetok, čas strávený na zemi, pôžitky a mnohé ďalšie, boli vzácne, ťažko dostupné a krátkodobé. Prežili a odovzdali ďalej svoje gény len tí, ktorí sa bežne prejedali, hromadili veci a informácie, ovplyvňovali svoje okolie a celkovo sa pôžitkom a pudom venovali nadmieru.

Práve nasledovanie týchto evolučných túžob nás udržalo pri živote a stále to platí pre všetky živočíšne druhy. Okrem jedného.

Keď ľudia počas priemyselnej revolúcie zistili, ako vyrábať veci rýchlejšie a lacnejšie, prostredie stáleho nedostatku sa rýchlo zmenilo na prostredie hojnosti. Do sedemdesiatych rokov minulého storočia si tieto výhody začala užívať väčšina ľudí v rozvinutých krajinách a odvtedy sa šíria po celom svete.

Dnes máme všetkého dostatok, priam až nadbytok – potravu (najmä slanú, masťnú a sladkú), majetok (domy prepchaté vecami z online nákupov), informácie (internet), prostriedky na zlepšenie nálady (drogy a zábava) a vplyv (sociálne siete). Napriek tomu sme stále naprogramovaní myslieť a konať tak, akoby sme nemali dosť. Akoby sme stále žili v dávných časoch nedostatku. Ten skoro dvojkilový zväzok nervov v našej lebke neprestáva skenovať pozadie, zachytáva a reaguje na spúšťače nedostatku a tlačí nás k väčšej spotrebe.

Stále máme nutkanie konzumovať viac potravy, ako naše telo potrebuje. Impulzívne vyhľadávame ďalšie informácie. Kupujeme ďalšie zbytočnosti. Usilujeme sa o väčší vplyv nad ostatnými. Robíme, čo sa dá, aby sme získali ďalšie prchavé potešenie. Upíname sa na získanie toho, čo nemáme, namiesto toho, aby sme využívali a tešili sa z toho, čo máme.

Náš nenásytný mozog je nastavený na nedostatok.

Vedci však dokázali, že v súčasnom svete hojnosti ho už nepotrebuje. Dnes pracuje často proti nám, čo príhodne využívajú vonkajšie sily, aby ovplyvňovali naše rozhodnutia. Nenásytný mozog je základom kontraproduktívneho správania, ktorého sa nevieme zbaviť. Tieto návyky nám bránia zlepšiť si fyzické a duševné zdravie. Nedokážeme

byť spokojní a naplno rozvinúť svoj potenciál. Nie sú závislosti, obezita, úzkosť, chronické choroby, dlhy, ničenie životného prostredia, politické spory či vojny výsledkom našej túžby mať stále viac?

Ludstvo v minulosti už zažilo veľké spúšťače nedostatku. Lenže pandémia covid-19 prišla v čudnej chvíli. Zastihla nás v okamihu, keď je technika na takej úrovni, že korporáciám poskytuje bohatý prístup ku všetkému, po čom sme stavaní túžiť, a majú bezprecedentný prehľad o tom, ako presne využiť náš nenasýtný mozog vo svoj prospech. A to najmä tak, aby sme v rýchlom slede opakovali určité správanie stále dookola a v konečnom dôsledku si tým uškodíme. Akoby šlo o širší vzorec správania... slučku či začarovaný kruh pocitu nedostatku. Začal som to dokonca nazývať „slučka nedostatku“. Nuž a vyzerá to tak, že ide o sériového vraha striedmosti.

Z pandémie sme sa síce dostali, ale vlna spotreby, ktorú spôsobila, neutíchla. Chceme viac. Stačia už len nepatrné spúšťače a sme v tom. Dotlačili nás do slučky nedostatku, ktorá spočíva v rýchlej, opakovanej spotrebe aj v tých najlepších časoch.

Preto som sa ocitol v policajnom komplexe v Bagdade. Tušil som, že vzostup novej drogy Captagon v tomto zradnom meste má vplyv aj na nás ostatných. Vďaka nemu by sme mohli pochopiť, čo sa stane, keď sa nenasýtný mozog stretne s náhlym nadbytkom látky, ktorá nás môže zatlačiť do slučky nedostatku – krátkodobo uspokojí, ale dlhodobo uškodí. Tu je začiatok môjho skúmania, ako sa popasovať so všetkými druhmi kontraproduktívneho správania.

Irak bol iba prvý krok. Túžba pochopiť nenasýtný mozog a nájsť riešenie naň ma vyslala na dvojročnú štyridsaťtisícikilometrovú cestu. Okrem Bagdadu som putoval do džungle v Bolívii, do kláštora v horách Nového Mexika, do laboratórií po celej krajine, do odľahlých zákutí Montany a dokonca (tak trochu) do vesmíru.

Chcel som preskúmať náš nenasýtný mozog a slučku nedostatku a stretnúť sa s inovátormi, ktorí našli cestu z konopí. Títo ľudia chápu, že nám nadbytok ubližuje, a zároveň vnímajú, že naše riešenia moderných problémov sú mimoriadne pomýlené.

Ak si uvedomíme, že naše ťažkosti spôsobuje nadmerná spotreba, zvykneme počúvať, že treba jednoducho konzumovať menej. Jedzte menej, aby ste schudli. Kupujte menej, alebo len tak povyhadzujte prebytočné veci. Trávte menej času pri obrazovkách, aby ste boli šťastnej-

ší. Pracujte menej, aby ste sa vyhli úzkosti a vyhoreniu. Míňajte menej, aby ste si niečo našetrili alebo pomohli podnikaniu.

To „menej“ však prináša so sebou isté problémy. Zásadné vedecké výskumy dokázali, že slepá túžba po obmedzovaní nás vie naviesť na zlé chodníčky. Niekedy by sme si dokonca mali poriadne dopriať.

Ludia, ktorých som stretol na svojej ceste, si kladú hlbšie a závažnejšie otázky. Ich úsilie však prináša fungujúce odpovede. Zistili, že trvalá zmena a trvalé uspokojenie spočívajú v pochopení, kedy máme dosť. Nie priveľa. Nie primálo. Niektorí dokonca premenili slučku nedostatku na „slučku hojnosti“ a využívajú ju vo svoj prospech.

Dvere kancelárie plukovníka Mohameda Abdullaha sa rozďavili do korán. V miestnosti zavládlo ticho. Vyšiel sám plukovník.

„Kde je ten Američan?“ spýtal sa hromovým hlasom. Všetky hlavy sa obrátili na mňa.

Slučka nedostatku

O túto problematiku som sa začal zaujímať dávno pred Irakom v rodnom Las Vegas, v meste, ktoré predstavuje pre nenásytný mozog to isté, čo Vatikán pre katolíkov. Dokonale stelesňuje našu túžbu jednodostaj konzumovať.

Mesto ponúka množstvo atrakcií, no nič nestimuluje pahlnosť mozgu viac ako hracie automaty. Las Vegas nepostavili pre výhercov. Mesto je založené na rotujúcich valcoch v bzučiacich, cinkajúcich a blikajúcich skriniach, do ktorých ľudia bez ustania ťukajú – v konečnom dôsledku na vlastnú škodu. To vysvetľuje, prečo sú automaty všade.

Kasína vo svetoznámej štvrti Las Vegas Strip sú, neprekvapujúco, spleť bludiská. Ale hracie automaty nájdete aj na čerpacích staniaciach, v potravinách, baroch, reštauráciách a letiskových termináloch. Hrá sa na nich bez prestávky, dňom i nocou. Hrajú sa v potravinách o šiestej ráno, v miestnom bistre v čase obeda alebo večere. A raz som videl chlapíka, ktorý sa posadil za hrací automat v supermarkete a nechal si doniesť pizzu.

Opýtal som sa pokladníka, či je to normálne. „Žartujete?“ reagoval. „Máme tu štamgastov.“

Las Vegas však nie je jediné miesto plné normálne nenormálnych ľudí. Hracie automaty zlegalizovalo 34 amerických štátov. A podobne ako Nevada, mnohé z nich povoľujú ich používanie aj mimo kasín – vo

všetkých možných zákutiach každodenného života. Peniažky z nich sa majiteľom len tak sypú.

Len v Spojených štátoch tieto stroje zarobia ročne viac ako 30 miliárd dolárov, čo predstavuje približne sto dolárov na Američana za rok. Je to viac, ako minieme na filmy, knihy a hudbu dohromady. A táto suma narastá každoročne približne o desať percent.

Chcel som pochopiť prečo. Čo je na nich také podmanivé? Predstavte si, že nestihnete nakúpiť, lebo vás v utorok o ôsmej ráno v potravinách zaujal hrací automat s názvom Kitty Glitter.

Začal som tým, že som zavolať hŕstke výskumníkov, ktorí skúmajú problémové hranie.

Bola to slepá ulička. Slepá ako patrón.

Výskumníci obvinili kasína, že používajú zvláštne, priam špinavé metódy, aby nás donútili stavať čoraz väčšie sumy peňazí. O niektorých ste už pravdepodobne všetci počuli. Jeden vedec napríklad tvrdil, že kasína odstránili hodiny, aby sme počas hrania stratili pojem o čase. Iný výskumník s doktorátom v skúmanej oblasti mi zase prezradil: „V kasínach nikde nenájdete deväťdesiatstupňové uhly.“ Argumentoval, že pravé uhly v nás vraj aktivujú racionálnu, rozhodovaciu časť mozgu. „Vďaka pravým uhľom uvažujeme nad tým, ako sa rozhodujeme, čo by mohlo spomaliť rýchlosť hrania na automate,“ dodal. Ďalší dôvodil, že hudba z hracích automatov v kasínach hrá len v príjemnej tónine C, ktorá nás vraj uvoľňuje, a teda otvára aj naše peňaženky. O všetkých zisteniach sa dokonca vo veľkom písalo v renomovaných novinách, ako sú *Atlantic* a *New York Times*.

Nejako mi to nesedelo.

Trocha zdravého rozumu a niekoľko návštev kasín ukázalo, že tieto tvrdenia sú buď mýty, alebo štandardné obchodné praktiky. Kasína napríklad naozaj nemajú na každej stene hodiny. Ale to ani miestne obchody Costco, Macy's alebo Home Depot. Predpokladám, že väčšina podnikov nevesia hodiny na každom kroku, pretože ľudia aj tak nosia náramkové hodinky a vlastnia mobilné telefóny.

Keď som navštívil niektoré z najvýnosnejších kasín v Las Vegas, všade na mňa striehli pravé uhly. Fakt všade. Preboha, veď obrazovky hracích automatov sú štvorcové. Niektoré časti kasín vyzerali, akoby ich navrhol priam kubista.

Kontaktoval som dokonca Petra Inouya, skladateľa zvučiek pre hracie

automaty. „Neskladám vždy v céčku,“ potvrdil moju predtuchu. Svoje džingle nahráva vo všetkých tóninách.

Najzáhadnejší je však iný detail. Väčšina mýtov o „špinavých trikoch“, ktoré kasína používajú, aby nás prinútili hrať, kolovala prinajmenšom od šesťdesiatych rokov minulého storočia. Napriek tomu vtedy ľudia hrali menej ako dnes. Nielenže sa hracie automaty nenachádzali na benzínkach ani v supermarketoch, ale sotva ste ich našli aj v kasíne.

Potom, okolo roku 1980, sa automaty zrazu rozšírili ako vírus. Zaplavili herne a z doplnkového produktu sa náhle stal ich hlavný príjem – generovali až 85 % ziskov kasín.

Možno mi pomohli všetky tie pravé uhly v kasínach, ale naraz ma osvietilo. Prestal som zháňať odborníkov, ktorí sú proti hazardným hrám, a začali ma zaujímať ľudia, ktorí chcú, aby sme hrali. Pustil som sa do klasickej novinárčiny, ktorá autora vždy privedie k cieľu: sledoval som peniaze.

To ma zavialo do zaujímavej herne, ktorá sa nachádza len pätnásť minút od môjho domu.

Išlo o najnovšie a najmodernejšie kasíno v meste. Malo najúchvatnejšie hracie automaty, najluxusnejšie stoly, najpohodlnejšie hotelové izby a najlepšie reštaurácie, aké mohol hazardný priemysel ponúknuť.

Má však jeden chyták: väčšina kasín sa vás za každú cenu snaží vlákať dnu. V tomto kasíne – tak ako na bagdadskej policajnej stanici – vás nechcú.

Budova technologického ústavu Black Fire Innovation sa týči ako obrovská Rubikova kocka na okraji Mohavskej púšte v Las Vegas. Má rozlohu 30 000 metrov štvorcových a štyri poschodia – samé štvorcové okná a čisté moderné línie. Nachádza sa len na skok od červených skál a kaktusov otvorenej púšte. Divočinu však skrotili chodníky a cesty, ktoré vedú do centra mesta.

Z obrovských sklenených okien kancelárie Roberta Rippeeho som to mal ako na tanieri: Las Vegas Strip. Do výkladov kasín sa zabodávali neúprosne líčce púštneho slnka. Katedrály konzumu, odeté do neónových farieb, ktoré lemovali takmer sedemkilometrový bulvár Las Vegas.

Rippee sedel za svojím stolom, chrbát vzpriamený. Steny kancelárie ovešané diplomami. Nebol to však typický akademický suchár, akého som očakával. Na tvári mal číre značkové okuliare a zápästie mu ovíjali budhistické modlitebné koráliky. Mal postavu triatlonistu, štýlovú, bezchybne zastrihnutú prešedivenú briadku a na mieru šité oblečenie.

Výzor mu zostal ešte z čias, keď pracoval ako manažér v jednom z najväčších a najziskovejších kasín v Las Vegas Strip. Analyzoval údaje o správaní ľudí a prijímal rozhodnutia, ktoré menili konanie miliónov návštevníkov. V päťdesiatke sa dal na akademickú dráhu, aby svoje poznatky zúročil formálne. Chcel pochopiť do hĺbky, čo nás núti chcieť stále viac.

Pár rokov pred našim stretnutím obedoval s manažérom spoločnosti Caesars, jednej z najväčších kasínových firiem na svete. Caesars vlastní viac ako päťdesiat rozľahlých kasín po celých Spojených štátoch, v ktorých hráči minú desať miliárd dolárov ročne. Daný manažér stál pred vážnou dilemou – spoločnosť Caesars nakupovala rôzne nové technológie, o ktorých sa predpokladalo, že zlepšia jej hospodárske výsledky. Napríklad výherný automat s novou funkciou podobnou videohrámu, ktorá by nútila ľudí hrať dlhšie. Alebo sledovač údajov poháňaný umelou inteligenciou, ktorý vytváral podrobné profily jednotlivých hostí na základe toho, ako stávkovali, jedli, pili a nakupovali, a potom vygeneroval podnety, ktoré ich viedli k tomu, aby v kasíne minuli viac peňazí.

Firma však netušila, či nová technológia funguje. Overenie by ju stálo milióny dolárov. Kasíno tak hralo hazardnú hru samo so sebou. A prehra šla na účet podniku.

Rippee im teda navrhol, aby spolupracovali s Nevadskou univerzitou v Las Vegas. Práve tam totiž Rippee a jeho kolegovia skúmajú, ako moderná technika vplýva na správanie ľudí v kasínach. Univerzita a jej rôzne výskumné centrá sú totiž ako Harvard, Cambridge a Oblasť 51 v jednom, keď príde reč na ovplyvňovanie ľudských rozhodnutí v Las Vegas Strip aj inde.

Vedia, čo skutočne funguje. A nemá to nič spoločné s pravými uhlami ani hudobnými tóninami džinglov.

Čo keby vytvorili laboratórne kasíno? Čo keby jedno postavili, ale využívali ho výhradne na výskum? Šlo by o naozajstné kasíno, ale osa-

denstvo by tvorili doktorandi, brilantné technické mozgy a výskumná vzorka. Testovali by sa tu rôzne hry a pozorovalo by sa, ako ľudia pri stávkovaní reagujú na zjavné a podprahové pokyny. Skúmali by tiež, ako nás drobné vylepšenia hracieho automatu prinúti urobiť tú či onú vec. Stal by sa z toho inkubátor nápadov, kde by ľudia s odvážnymi ideami spolupracovali, dokázali by nájsť finančnú podporu a získali by prístup k brilantným vedcom a odborníkom z priemyslu.

Nuž, a toto je ono. *Black Fire Innovation*. Akási súmračná zóna kasín.

„Sme obrovské laboratórium, ktoré napodobňuje kasíno v Las Vegas Strip,“ vysvetľoval Rippee. „Je to miesto, kde môžeme skúmať nové technológie, zmeny správania ľudí a iné. Navrhli sme ho ako integrovaný kasínový komplex. Máme tu hotelové izby, jedlo, nápoje, zábavu, hazardné hry, predajne a značenie.“ S jedným malým rozdielom: nesmie sa tu fajčiť a osadenstvo je ovešané akademickými titulmi.

Hovoril mi o tom cestou z kancelárie do kasína.

„Táto časť napodobňuje stávkovú kanceláriu,“ vysvetlil mi. Stenu tam lemovali viaceré okienka a stánky so stávkami. Tmavosivé kožené stoličky stáli oproti obrovskej obrazovke tenkej ako kreditka, na ktorej sa vysielal bejzbalový zápas Twins – Yankees. Po stranách sa nachádzali menšie obrazovky, na tých bežali športové stávky na daný deň. Astros -190 nad Rangers. Red Sox -125 proti Mariners. Dokonca Mets proti Cardinals.

Prešli sme k radu zelených plstených stolov obložených tmavým tvrdým drevom a kožou. Obklopovali ich čierne a červené honosné kožené kreslá. „Toto sú tradičné stolové hry, na ktorých môžeme testovať nové herné postupy či technológie a sledovať správanie zákazníkov,“ vysvetlil.

Rippee potom ukázal na okrúhly stroj obklopený šiestimi stoličkami, z ktorého stredu vyčnievala veľká obrazovka. „Máme aj elektronické stolové hry,“ dodal. Pri nich výskumná vzorka hráčov stávkuje na jednotlivých obrazovkách, zatiaľ čo virtuálny krupier na väčšej stredovej obrazovke mieša karty alebo točí ruletou. Verte mi, že revolúcia v oblasti umelej inteligencie neobišla ani herný priemysel.

Hneď nato sme prešli na chodbu vo vzdialenom rohu miestnosti. Na jej konci bolo dvojje dvojkrídlových dverí, ktoré sa otvárali na kartu. „Vedú do dvoch hotelových izieb,“ objasnil Rippee. Neďaleko sa nachá-

dzala veľká otvorená kuchyňa, za ňou kokteilový bar. Potom kaviareň. Tu môžu výskumníci testovať, ako sa každý detail izieb, jedál a nápojov v kasíne premieta do celkového zážitku návštevníka.

Prehliadka pokračovala. Upozornil ma na steny prepchaté obrazovkami, na ktorých sa premietali testovacie reklamy. Potom na interaktívne smart zrkadlo, ktoré má hráčov doviesť na kľúčové miesta v kasíne. Ďalej na „digitálny salónik pre technologické experimenty“, povedal, „a tamto je aréna pre elektronické športy. Celkovo teda ide o to, aby sme na jedno miesto dostali kopy ľudí a vystavili ich rôznym scenárom. Tak môžeme merať ich očakávania a správanie a na základe toho získať informácie, ako reagujú, keď pridáme nové technické výdobytky. A celé to realizujeme vďaka tomu, že spolupracujeme s viac ako sedemdesiatimi troma spoločnosťami, ktoré nám poskytujú finančné prostriedky alebo vybavenie.“

Hlavným partnerom je spoločnosť Caesars. Finančne sa však podieľajú aj technologickí a herní giganti ako Adobe, Intel, LG, Hewlett-Packard, Panasonic, Zoom, Boyd Gaming a DraftKings.

Lasvegaské kasína už nie sú mafiánske podniky ako kedysi. Teraz sú to živé výskumné laboratóriá a testovacie miesta, obrovské databázy údajov o ľudskom správaní. Preto, prv než sem stavitelia priniesli štvorcové stoly a rulety, nainštalovali mozog: superpočítačovú dátovú ríadiacu jednotku. Rippee sa vybral jeho smerom.

Superpočítač je umiestnený v presklenej klimatizovanej miestnosti a má veľkosť štyroch chladničiek. Bzučal, dýchal. Trčali z neho rôznofarebné káble. Všetky boli zviazané dokopy a plazili sa po stene ako hady, až nakoniec zmizli v strope.

Podobne ako iné dátové vysávače v kasínach po celom Las Vegas, aj tento má chápadlá rozlezené na každom kroku. Čo sa stane vo Vegas, už nezostane vo Vegas. Každá ľudská činnosť a následný reťazec udalostí sa zbíhajú do cloudu, v ktorom sa vrtajú a všetky dáta do špiku kostí analyzujú odborníci.

Napokon ma Rippee zaviedol k poslednému špecifiku tohto výnimočného miesta. Presne preto som sem prišiel. Ťažisko k pochopeniu minulosti, prítomnosti a budúcnosti ľudského správania. Metafora pre novú éru ľudstva, ktorá nás núti konať repetitívne. Z dôvodov, ktorým možno úplne nerozumieme.

„Toto sú hracie automaty,“ oznámil. Lemovali stenu. Ich chrómové

skrinky sa blyšťali a všetky obrazovky pulzovali. „O nich vám však porozpráva niekto iný,“ prekvapil ma. „Volá sa Daniel Sahl.“

Svet už nemia ropní magnáti zo začiatku dvadsiateho storočia. Ani kúzelníci z Wall Street z osemdesiatych rokov.

Sú to ľudia ako Daniel Sahl. Kockáči, ktorí však vedia, „ako zaujať ľudí“. Sahl mal na sebe džínsy a teplákovú bundu, ktorá zakrývala tričko s logom Pizza Planet z filmu *Toy Story*. Zišiel by sa mu holič. Keď kráčal ku mne cez svoje laboratórium a prechádzal okolo hracích automatov a stolov s kartami, kockami a ruletou, ani na sekundu so mnou nenadviazal očný kontakt.

Ak sme si zaumienili pochopiť, prečo chceme stále viac a nikdy nemáme dosť, treba najprv porozumieť mechanizmu, ktorý spúšťa slučku nedostatku. Najlepší ilustračný materiál k tomu nám poskytuje zmena, ku ktorej došlo v odvetví hracích automatov okolo roku 1980. Posilnila slučku nedostatku a úspech bol zaručený. A práve to ma priviedlo do Centra pre herné inovácie.

Je súčasťou spoločnosti *Black Fire Innovation*. Vzniklo v roku 2013, keď Sahl ako doktorand skúmal, ako aplikovať teórie videohier na hracie automaty. V tom čase to všetci považovali za absurdný pokus, lenže on mal talent na vymýšľanie kasínových hier, ktoré nútili ľudí hrať v rýchлом slede za sebou. Už dva roky nato mu univerzita poskytla laboratórium.

Hry, ktoré vznikli v Sahlovom laboratóriu, zarobili ťažké prachy. Do laboratória sa vrátili milióny dolárov. „Máme takmer tridsať patentov a stále pribúdajú nové. Predali sme viac ako tridsať hier kasínam po celom svete,“ informoval ma Sahl po tom, čo sme si sadli za polkruhový kartový stôl v laboratóriu. „A všetky tieto peniaze idú späť do centra a študentom. Nestáva sa často, že idete na seminár, niečo na ňom vymyslíte a o šesť mesiacov máte zarobené na celoročné školné.“

Absolventi laboratória nekončia len v najväčších svetových kasínach, u výrobcov hracích automatov a mobilných aplikácií na stávkovanie. Aj oni idú za peniazmi. Vytvárajú nové technológie na modifikáciu správania pre americký obranný priemysel, orgány činné v trestnom